

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.01

ДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ФІНАНСІВ

І.О. Рижик, кандидат економічних наук.

**Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний науково-технічний
університет імені Ю. Бугая»**

© Рижик І.О., 2017.

Стаття отримана редакцією 07.04.2017 р.

Вступ. На сьогоднішній день важливого значення набуває вивчення сутності фінансів, що зумовлено викликами сьогодення та інтегрально направленим вектором розвитку, який обрала наша країна. Для повного забезпечення будь-яких господарських процесів на різних рівнях господарювання завжди потрібен ресурс, який так чи інакше можна виразити фінансовим еквівалентом. Щоб таке вираження стало можливим і зрозумілим, набуває актуальності дослідження теоретичних положень сутності фінансів, що повною мірою дає можливість розкриття основних критеріїв, які формують або реструктурують уже наявний потенціал для ефективного здійснення господарського процесу та пошуку нових форм і механізмів фінансових взаємовідносин, які мають бути повністю адаптовані до умов ринкової економіки.

Огляд останніх джерел досліджень та публікацій. Численні вчені займаються дослідженням сутності фінансів та фінансових ресурсів підприємства, ефективних джерел формування та напрямів їх використання. З-поміж вітчизняних дослідників потрібно відзначити таких, як А.М. Поддєрьогін, О.Д. Василик, І.В. Зятковський, В. Дяків і багато інших. Серед зарубіжних учених вагомий внесок у дослідження сутності фінансів зробив Дж. Р. Хікс.

Постановка завдання. Метою написання статті стало вивчення теоретичних та встановлення теоретико-методичних напрямів, через які стає можливим розкриття понятійного апарату та економічної сутності й властивостей фінансів. Досягнення поставленої мети зумовлює планомірне дослідження взаємопов'язаних цілей і завдань. До основних із них можна віднести розкриття сутності фінансів через призму категоріального апарату фінансових ресурсів та їх перспективність у контексті економічного тлумачення, вивчення умови й особливостей, які необхідні для посилення економічних, соціальних властивостей системи управління фінансами. Методологічною основою дослідження виступають наукові доробки та вчення про сутність і фундаментальні принципи фінансів, фінансових ресурсів та фінансового забезпечення в системі господарських взаємовідносин за умов глобалізаційних перетворень.

Основний матеріал і результати. Якщо дослідити гносеологію терміна «фінанси» (нім. Finanz, фр. finances – оплачувати), то у фаховій літературі зазначають, що останній походить від середньовічного лат. finantial – грошовий платіж, грошова сума, готівка, дохід (від давньолатинського finis – строк платежу). Як зауважують, цей термін почав активно використовуватись у XIII – XV століттях в Італії [1]. У сучасному світі такі давні поняття адаптувалися і за смисловим навантаженням тотожні фінансовим ресурсам.

Фінанси підприємств безпосередньо пов'язані з рухом грошових коштів. Саме тому досить часто поняття «фінанси підприємств» ототожнюється з грошовими коштами, наявними фінансовими ресурсами. Однак самі кошти чи фінансові ресурси не розкривають поняття «фінанси», якщо не з'ясувати суті економічної природи останніх. Такими суттєвими загальними властивостями, які лежать в основі фінансів, є закономірності відтворювального процесу та грошові відносини, що виникають між учасниками суспільного виробництва на всіх стадіях процесу відтворення, на всіх

рівнях господарювання, у всіх сферах суспільної діяльності. Однак не всі грошові відносини належать до фінансових. Грошові відносини перетворюються на фінансові тільки тоді, коли рух грошових коштів стає відносно самостійним. Це відбувається в процесі формування, розподілу, використання грошових доходів та фондів згідно з цільовим призначенням у формі фінансових ресурсів [3].

Фінанси – це відносини, суб'єктами яких є держава, підприємницькі структури й населення. Вони мають грошовий характер. Тому гроші, котрі акумулюються в централізованих і децентралізованих фондах, називають фінансами. В економічній літературі сформувалися такі основні точки зору при дослідженні фінансів. Так, деякі автори розкривають категорію «фінанси» як «сукупність економічних відносин, що виникають у процесі формування та використання грошових фондів» [2].

Дуже справедливо зазначають Н.О. Пікалова та О.І. Бобирь, що в діючому законодавчому забезпеченні та нормативно-правових актах України поняття «фінансовий ресурс» застосовується досить часто, але без чіткого тлумачення його сутності. Сформувалися також два основні підходи до визначення складу фінансових ресурсів, у тому числі фінансових ресурсів підприємств. Згідно з першим, фінансові ресурси – це кошти (фонди, накопичення, нагромадження, доходи), наявні у розпорядженні держави і підприємств. Цієї точки зору дотримується більшість учених-економістів: В.Г. Белоліпецький, Л.Д. Буряк, О.Д. Василик, І.В. Зятковський, Г.Г. Нам [3].

Якщо брати за основу першу точку зору, тоді незрозуміло, чим відрізняються фінансові ресурси від грошових коштів у момент їх перебування на рахунках або в касі підприємств. Робить спробу розв'язати цю дилему О.Д. Василик [4, с. 84]: «Поняття «грошові засоби» значно ширше, але фінансові ресурси виступають завжди у грошовій формі. Грошові засоби стають фінансовими ресурсами тоді, коли вони концентруються у відповідні фонди, для яких установлено порядок створення й використання». І.В. Зятковський також фінансовими ресурсами підприємств вважає «...грошові фонди цільового призначення...» [5, с. 25].

Таким чином можна говорити, що О.Д. Василик та І.В. Зятковський включають до фінансових ресурсів лише ту частину грошових коштів, яка сконцентрована у відповідних фондах і має цільове призначення [3].

Г.Г. Нам [6, с.10] не погоджується із цим та стверджує, що до «...фінансових ресурсів належать грошові фонди та частина грошових коштів, яка використовується в не фондовій формі», а «під фінансовими ресурсами слід розуміти всі грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств». Таким чином, Г.Г. Нам ототожнює фінансові ресурси зі всіма грошовими коштами підприємства, що, на нашу думку, є досить вузьконаправленим розкриттям сутності фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси трансформуються у діловий оборот через відповідні джерела. Вони можуть бути розглянуті з двох точок зору: як сукупність інструментів, що використовуються для залучення фінансових ресурсів, необхідних для обслуговування виробничих та інших витрат організації; і як сукупність способів фінансового забезпечення діяльності організації, потенційно доступних та фактично використаних у процесі створення, становлення і розвитку організації, що забезпечують певну величину фінансових ресурсів [7].

На думку М.Я. Коробова, під фінансовими ресурсами підприємства слід розуміти його власні й позичкові грошові фонди цільового призначення, що формуються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту та національного доходу і використовуються в статутних цілях підприємства [8].

Фінансові ресурси підприємств – це сукупність власного капіталу, позикових та залучених коштів, які перебувають у розпорядженні підприємства, формуються як початковий капітал і шляхом участі у подальшій операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності сприяють підвищенню економічної вигоди і рентабельності роботи суб'єктів господарювання; як економічна категорія – це відносини, які виникають між суб'єктами господарювання у процесі формування джерел та напрямів використання коштів. Вони є об'єктом економічного впливу на підприємство [9].

Для фінансових ресурсів будь-якого суб'єкта господарювання характерні нижчезазначені властивості:

- фінансові ресурси мають стадію утворення;
- фінансові ресурси відображають відношення до власності;
- фінансові ресурси мають джерела формування і цілі використання;
- від джерел формування та напрямів використання залежить структура фінансових ресурсів

[10].

Вивчення точок зору фахівців щодо визначення економічної природи фінансових ресурсів дозволяє виділити такі основні ознаки фінансових ресурсів підприємств:

- джерело формування;
- мета формування;
- напрямок і мета використання (цільове призначення).

Ураховуючи вищенаведені ознаки, фінансові ресурси підприємств можна визначити як кошти, залучені у фінансово-господарський оборот підприємства з різних джерел з метою отримання економічних вигод та призначені для забезпечення поточної й інвестиційної діяльності [3].

Наведений аналіз запропонованих у спеціальній літературі визначень поняття «фінансові ресурси» дає змогу встановити, що окремі автори вирізняють їх функціональні особливості:

- забезпечення розширеного відтворення та фінансування загальнодержавних витрат;
- забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб;
- виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат із розширеного відтворення та економічного стимулювання працівників;
- виконання статутних цілей підприємства;
- формування доданої вартості;
- джерело відшкодування вибуття та капітального ремонту основних фондів, забезпечення розширеного відтворення та задоволення суспільних потреб [3].

Вищезазначені властивості, ознаки й функціональні особливості є досить важливими для теоретико-методичного сприйняття сутності фінансових ресурсів і встановлення того факту, що найголовнішим аспектом реалізації фінансового забезпечення на підприємстві є неперервний рух грошових потоків.

Висновки. Отже, після узагальнення підходів, які застосовують різні вчені щодо встановлення понятійного апарату економічної категорії «фінанси», досить широко розкривається загальне бачення досліджуваного поняття. Фінанси займають основну частину економічних відносин як у підприємстві, так і соціально-орієнтованих сферах господарювання. Фінанси націлені на узагальнення, розподіл та перерозподіл грошових потоків, максимізацію оборотності цих потоків, ефективне використання фінансових ресурсів. Установлено, що система теоретичного забезпечення вимагає точного трактування категорій «фінанси» та «фінансові ресурси» на законотворчому рівні управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головенко О. Теоретичні засади застосування категорії «публічні фінанси» у фінансовому праві [Електронний ресурс] / О. Головенко. – Режим доступу: ftp://ftp.s43.freehost.com.ua/2011_3/13.PDF.
2. Мирошник Н.В. Теоретичні засади управління фінансами [Електронний ресурс] / Н.В. Мирошник. – Режим доступу: http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/489/1/Myroshnyk_27.pdf.
3. Пікалова Н.О. Економічна суть фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / Н.О. Пікалова, О.І. Бобирь. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=165>.
4. Василик О. Д. Теорія фінансів : [підр.] / О. Д Василик. – К.: НІОС. – 2000. – 416 с.
5. Зятковський І.В. Теоретичні засади фінансів підприємства / І.В. Зятковський // Фінанси України. – 2000. – № 4. – С. 24–27.
6. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, Г.Г. Нам та ін.; Кер. кол.авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 5-те вид., перероб. і доповн. – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
7. Безус Р. М. Управління фінансовими ресурсами відкритих акціонерних товариств елеваторної промисловості [Текст] : дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Безус Роман Миколайович. – Д., 2008. – 211 с.
8. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: [навч. посіб.] / М.Я. Коробов. – К.: Знання, КОО, 2000. – 378 с.
9. Вожжова О. Ф. Оптимізація фінансових ресурсів акціонерних товариств у торгівлі [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.05 / Вожжова Олена Феліксівна. – Донецьк, 2004. – 19 с.

10. Дяків В. Підходи до визначення сутнісних характеристик фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / В. Дяків. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Economics/3_139340.doc.htm

UDC 336.01

Ryzhyk Iryna, PhD, Head of the Department of Economics and Management. Private Higher Educational Institution «Yu. Buhai International Science and Technology University». **The concept of finance economic substance.** The article is devoted to the study of theoretical and establishing theoretical and methodological areas through which it is possible to define and disclosure the economic nature and properties of finance. The paper revealed that finances make a relationship, the subjects of which are state structures and business people. They have a monetary nature. The article defines the concept of financial resources of enterprises – a combination of equity, debt and borrowed funds that are held by the company, formed as the initial capital and by participating in future operating, investing and financing activities contribute to the economic benefits and profitability of the business management; as an economic category it means that relations between economic entities in the process of sources and uses of funds. Summarizing approaches that use different scientists to establish the conceptual apparatus of economic categories of finance, determined that finances occupy the bulk of economic relations both in business and socially-oriented economic spheres. Finance aimed at synthesis, distribution and redistribution of cash flows, maximizing turnover of data and the effective use of financial resources. Established system of software requires precise theoretical interpretation of the categories of «finance» and «financial resources» at the legislative level management.

Keywords: finance, finance companies, financial resources, funds, economic relations.

УДК 336.01

Рижик Ірина Олександрівна, кандидат економічних наук, завідувач кафедри економіки та менеджменту. Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний науково-технічний університет імені Ю. Бугая». **До питання економічної сутності фінансів.** Узагальнено підходи до понятійного апарату економічної категорії «фінанси». Визначено властивості та функціональні особливості сутності фінансових ресурсів.

Ключові слова: фінанси, фінанси підприємств, фінансові ресурси, грошові кошти, економічні відносини.

УДК 336.01

Рыжик Ирина Александровна, кандидат экономических наук, заведующая кафедрой экономики и менеджмента. Частное высшее учебное заведение «Международный научно-технический университет имени Ю. Бугая». **К вопросу экономической сущности финансов.** Обобщены подходы к понятийному аппарату экономической категории «финансы». Определены свойства и функциональные особенности сущности финансовых ресурсов.

Ключевые слова: финансы, финансы предприятий, финансовые ресурсы, денежные средства, экономические отношения.